

GAZETA TRANSILVANIEI.

SOCIETATEA
"PETRU MAJURU"

Redactiunea si Administratiunea:
Brasiovu, piata mare Nr. 22. — „Gazeta“ ese:
Joi'a si Dumineca.

Pretulu abonamentului:
pe unu anu 10 fl., pe siese luni 5 fl., pe trei luni
3 fl. v. — Tieri esterne 12 fl. pe unu anu seu
28. franci.

Anulu **XLI**

Se prenumera:
la postele c. si r. si pe la dd. corespondenti.

Anunciurile:
un'a serie garmondu 6 cr. si timbru de 30 cr.
v. a. pentru facare publicare. — Scrisori ne-
francate nu se primescu. — Manuscripte nu se
retramitu.

Nr. 76.

Dumineca, 6 Octobre 24 Septembre

1878.

Prob'a de focu a dualismului.

Brasiovu, 6 Octobre, 1878.

Disamu nu de multu, ca sistemulu domnitoriu nu se pôte impacá nicidecumu cu actiunea bosniaca. Dualismulu dupa firea s'a adeverata este inamicu de mórte alu desvoltarii popóreloru slave din acestu imperiu, pe candu scopulu ulterioru alu ocupatiunei Bosniei si Herzegovinei in impregiurările actuale nu se pôte atinge altfelu, decatu numai prin redicarea, intarirea si unirea elementulu sudslavicu sub sceptrulu dinastiei habsburgice.

Maghiarii, cá un'a din cele doue natii privilegiate ale monarchiei, nu au fostu multiamiti cu directiunea ce a luat'o politic'a nóstra esterióra, ei au fostu din capulu locului cei mai mari contrari ai ocupatiunei. VEDIENDU-SE INSE IMPINSI CU VOIE FARA VOIE IN VERTEJULU ACTIUNEI SI-AU DISU: Bine dér', déca nu se pôte incungiuirá acést'a stanca, celu puçinu se facemu cá ocupatiunea se aiba unu caracteru antislavu, se impedecamu incai prin luarea Bosniei si Herzegovinei intarirea si unirea elementeloru slavice de pe peninsul'a balcanica.

Evenemintele din urma nu au corespunsu inse sperantieloru ce le aveau dualistii de dincóce si de dincolo de Lait'a. Prin resistinti'a fanatic'a a musulmaniloru bosniaci, prin refusulu inaltei Pórtede a inchiaia o conventiune cu monarchi'a nóstra, ocupatiunea a capetatu unu caracteru eminentu slavicu. „Desamagire si ingrigire ne apasa acuma animile“ esclamau foile maghiare in faci'a intempariiloru din Bosni'a. Si 'n adeveru aveau cauza destula de a se intristá; ungerii doreau, cá mana in mana cu beii turcesci bosniaci se suprematizeze si pe slavii din partile nordice ale Turciei si in locu de acést'a au trebuitu se véda cumu se batu regimentele ungare in contra „fratiloru turci“ pentru caus'a straina a slavismului. Si celu mai moderatu maghiaru a trebuitu se se sparie de consencientele din urma ale lupteloru in versiunata din valea Bosnei. Nu acést'a amu doritu noi, nu acést'a este interessulu nostru, nu pentru acést'a amu votatu noi comiteiui Andrásy creditulu de 60 milióne — esclamau foile maghiare de tóte colorile.

Demissiunea ministrului de finacie ungaru Széll a fostu numai o consecintia a nemuitamirei, ce a cuprinsu tóte cercurile maghiare asupra mersului lucrurilor. Noi se aducemu jertfele cele mai mari in sange si in bani, pentru ce, pentru cá se se creeze o Croatia mare? Asemeni intrebari se andu prin tier'a ungerésca in totu minutulu. De alta parte nu mai e secretu, ca situatiunea financiara a Ungariei este, chiaru si déca vomu abstrage dela cheltuielile cauzate de ocupatiune, un'a din cele mai critice. „Nici cu unulu séu doue milióne nu se pôte jócá unu statu, care in anulu venitoriu are se acopere unu deficitu de celu puçinu 30 milióne si se converteze o datorita flotanta de 76½ milióne“ — scrie diariulu guvernamentalu germanu din Budapest'a. Ministrulu Széll unulu din favoritiu lui Deák, tat'a dualismului, a trebuitu prin urmare se 'si dica: Ocupatiunea nu ne aduce nici unu folosu, ba din contra efectele sale sunt indreptate chiaru in contra sistemului domnitoriu, care este amenintiatu mai multu de elementulu slavu, de alta parte se ceru dela noi jertfe mari pecuniarie, cari amenintia a ne resturná si puçinulu ecilibriu ce lamu mai adusu in finaciele nóstre de catuva timpu incóce — asiadér' trebuie se facemu finitu acestei situatiuni precarie, se ni se spuna apriatu catu mai avemu se damu pentru scopurile ocupatiunei si pana candu. Széll e omulu socoteliloru elu le dise: Ungari'a numai atat'a mai pôte dá, déca ve place bine, déca nu senatate buna!

Militarii inse nu se prea multiumescu cu un'a cu done, ei ceru multu si nu le place se se toc-

mésca. De aci disarmoni'a intre ministrii de finacie si ministrulu de resbelu comunu. Ar' mai merge cu tóte aceste, déca cért'a ar' fi numai pentru cateva milióne, dér' bine observa o fóia din Budapest'a, aci nu e verb'a de aplanarea unoru divergintie financiari, catu mai vertosu de chiari ficarea scopuriloru politice finale ale ocupatiunei. Maghiarii nu mai au nici unu sensu pentru actiunea bosniaca, de candu s'au convinsu, ca ea servese numai causei slaviloru si ca printr'ens'a se slabese numai sistemulu dualisticu, care are de scopu tocmai infrenarea elementeloru slave.

Dualismulu trece printr'o proba de focu din cele mai serióse. Esté verb'a despre aceea déca interesele generale ale monarchiei si ale popóreloru sale potu fi aduse in consonantia cu interesele particulare ale sistemului domnitoriu séu nu. Demissiunea ministrului Széll, pe care a si primit'o monarchulu si eventual'a demissiune a intregului cabinetu Tisza, care inca ar' mai voi se traiésca, este numai o scurta episoda in procesulu celu mare, care a inceputu se se desfasiure inaintea ochiloru nostri! —

Agitatiunile anti-austriace in Itali'a.

Demonstratiunile italianiloru in contra Austriei nu mai voiescu se ia finitu. De candu cu congressulu dela Berlinu italianii nu mai au astemperu. Partidulu celu mare alu „Italiei irridente“ cere totu mai categoricu rescumperarea italianiloru supusi Austriei. Generalulu Garibaldi, care este acuma, potemu dice, sufletulu acestoru agitatiuni, atitia din nou intr'o scrisóre adresata din Caprera la mai multi cetatiani genovesi . . .

„Asiadér' resbelu in contra Austriei — dice elu — si asiu voi, cá ori-ce italianu se'lu considere cá unu norocu, — in care e verb'a de a spalá 15 seculi de ultragie si de asasinate. Nu laude, ci fapte. Astadi trebuie se convingemu pe guvernulu si natiune, ca pre candu Franci'a poseda 3.200,000 militari, Itali'a pôte avé celu puçinu 2 milióne. Déca Austri'a face pe fratii nostri a combate in contra bosniaciloru, cari nu ne daterescu nimicu, pentru ce nu amu face totu astfelu in contra celoru, cari nu voru patria onorata si libera? Resbelulu nostru nu trebuie se fia facutu cá celu trecut, cu manusi albe, ci cu cutitulu; si nu departe avemu esemplulu muntengriniloru, cari au distrusu diecimi de mii armata a unuia din cele mai mari imperii ale lumii s. a.“ — Provoacarile eremitulu dela Caprér'a isi au efectulu lor nu numai la italianii liberi, ci si la italianii din Austri'a. De multu esista o societate secreta a italianiloru austriaci triestini „La giovine Trieste“ (ténereulu Triestu) Acést'a societate a tiparitu deunadile in „tipografi'a ei secreta“ primulu numeru alu unui diariu revolucionariu, care, dupa cumu spune redactiunea, fú intemeiatu de catra comerciantii Triestini, cari dupa unu singuru apelu si 'ntr'o singura di au oferitu cu celu mai mare entusiasmu sum'a necesaria. Diariulu intregu resufa de úra in contra Austriei. Intr'o proclamatiune catra italianii austriaci dice: „Itali'a intréga e cu noi — rusine celoru lasi si pedépsa tradatoriloru; ia semnalulu datu ne ridicamu toti cá unulu. In primulu seu articulu de fondu, dice numit'a fóia dupa „R. L.“ intre altele:

„Ce vremu? Cuventulu nostru este semnalulu de resbelu, ca-ci intre asupriti si asupritori nu se dau negociari, trebuie — lupta. Spre a ne lupt'a contr'a odiosiloru straini, se ne ridicamu intariti prin consimtiementulu si ajutórelé multoru frati ai nostri, cari astépta, spera si pregatescu eliberarea, hotariti a cutezá tóte si a nu se teme de nimicu, cu risulu pe buze si cu credinti'a in anima.

„Programulu nostru este insurectiunea — santa, ca ideea de patria, care o binecuvanta, ca dreptatea si frati'a libera, cari sunt tientele ei, e neclintita cá muntii, infricosiata cá vijelielile mariloru nóstri. Steagulu nostru este tri-

colorulu; parol'a nóstra: Itali'a. Impregiurulu acestui steagu demnu si gloriosu adunati-ve cu totii, copii ai Triestului si Istriei, jertfiti sub elu numele, ofrandele, armele, vicati'a vóstra . . .

„Se ne aducemu aminte de glasulu eremitulu dela Caprér'a (Garibaldi), se ne gandimu, ca fratii liberi din tóte orasielile Italiei voru alergá in ajutoriulu nostru, indata ce ne vomu revoltá. Giovine Trieste, organulu unei legiuni de cetatieni devotati libertatiei pana la mórte, corespunde cu tóte comitetele, cari s'au formatu in folosulu provinciei nóstre, cu veteranii vigurosi ai causei nationale si cu societatile de acasa, cari sunt gat'a la orice. Giovine Trieste va prepara insurrectiunea si déca va veni ceasulu, va da semnalulu . . .

Austri'a a respunsu si ea la rondulu seu la provoacariile italiene. De-o parte guvernulu a luat mesuri spre concentrarea armatei teritoriale in muntii sudici ai Tirolului, de alta parte monarchulu insusi a intreprinsu o caletoria in capital'a Tirolului. In 26 Sept. imperatulu sosi in Insbruck, unde fu primitu de catra o imensa poporatiune c'unu entusiasmu estraordinariu. Imnulu imperatescu a trebuitu se fia repetatu de síese ori. Dupa primirea oficiala poporulu se duse inaintea palatulu, unde esindu imperatulu pe balconu, strigarile entusiaste de „se traiésca“ numai voieau se ia finitu. Maiestatea S'a primindu in audientia deputatiunea dietei tirolese a disu, ca este fórté multiamitu cu aventulu ce l'a luatú institutiunea militara pentru aperarea tierii, ca s'a convinsu despre aptitudinea venatoriloru tirolesi, cari sciú se infrunte pe ori-ce inamicu; Tirolulu e si demnu de o aperare buna. — Mai mare insemnatare politica au cuvintele, ce le-a adresatu monarchulu catra reprezentantii orasiului Brixen din Tirolulu sudicu „Nu voiú suferi niciodata — dise monarchulu — cá se se rumpa fia si macaru o palma de pamentu din corpulu Tirolului.“

Luptele in Bosni'a si Herzegovin'a.

Cine cunósce Bosni'a si Herzegovin'a din istori'a universalá antica, acela nu si va face nici o ilusiunej despre greutatile ce va avé Austri'a de a intimpiná chiaru dupa ce va ocupá aceste doue provincii ale imperiului otomanu. Spre a ilustrá mai bine greutatile ce astépta pe Austria dupa ocupare vomu cita cuvintele unei corespondentie a lui „Pester Lloyd“ din 30 Sept.:

„Doue parti din Bosni'a si din Herzegovin'a s'au ocupatu, acuma pôte incepe resbelulu de guerila. Tóte cate s'au petrecutu pana acuma intre Sav'a, Un'a, Drin'a si Trebinnica in cele doue luni de campania sunt numai espositiunea uniu resbelu fórté seriosu, lungu si incurcatu, care nimeni nu pôte prevedé astadi cumu se va desfasiura mai departe. Numai celu ce nu cunósce relatiunile in Bosni'a si in Herzegovin'a, numai celu ce ignoréza absolutu factorii, cari lucréza intr'unu resbelu de munte, pôte vorbi astadi despre „pacificarea seversita“ a acestoru locuri, séu chiaru despre reducerea armatei de ocupatiune.

Candu cetesce omulu astfelu de lucruri prin diuarie, trebuie se se mire, cumu se potú afla ómeni, cari se judece cu atata usiurintia despre afaceri militare. Celu ce cunósce tierile din cestiune si caracterulu resbelului de prin muntii, trebuie se recunósca, ca monarchi'a nóstra 'si-a luatú pe capu nesce tieri, cumu sunt tienuturile din Alpii dinarici si prologici, cari sémena multa cu Caucasulu, si cu Abrutii atatu cu privire la calitatile si aplicariile locuitoriloru, catu si in privinti'a formatiunii pamentulu si a resurseloru. Tieri, cari oferu atatea greutati naturale ori-carei actiuni militare si cari sunt pline de o poporatiune hotiósá si talharósá, fanatica, indolenta si careia nu-i place luzrulu, nu le pôte pacifica in doue luni nici o armata din lume. Tóte cate le-a facutu armat'a nóstra brava pana acuma cu cele mai mari incordari si sacrificiuri nu sunt, decatu numai ocuparea cetatiloru, obiecteloru militare, locuitorulu mai insemnate si curatirea drumuriloru, pana unde ajungu puscile si tunurile nóstre. Ostile bosniaciloru si herzegovinene sunt batute si

imprastiate, dér' nici decatu invinse, pentru-ca pe acelea nu le poti invinge. Astfelu de dusmani nu-i poti invinge cu una cu doue, ca-ci cu catu-i bati mai multu, cu atata se facu mai dârji si mai setosi dupa lupta. — Ei nu depindu, ca armata regulata dela bas'a de operatiune, dela magazine s. a. Bandele bosniace de guerila, dupa ce le-ai batutu dupa tôte regulile militare si le-ai imprastiatu, se aduna indata éra. Ele se ascundu prin vagaunile muntiloru, prin prapastii, pe unde bataliônele cele regulate numai cu greu potu se strabata. Dosulu loru nu-i nicairi, ei au in tôte partile frontu, ca-ci ei au magazine pretutindeni, pe unde cresc bucate, unde se facu prune si pe unde pascu turmele. Pe insurgentulu din Bosni'a si Herzegovin'a prin urmare numai atunci l-ai invinsu, candu ai pus man'a pe elu, candu i-ai trantitu unu glontiu in peptu séu i'ai bagatu manile in catusi, l'ai facutu se nu'ti mai póta stricá. Astfelu ai de a'ti trage socotéla in specie mai cu fiecare dintre acesti selbateci. Desastrulu unei bande de insurgenti n'are nici o influentia morala asupra membriloru singuratici din acea banda, pentru-ca mai toti dintre ei sunt talhari de profesiune; cei, cari n'au fostu talhari, se facu acuma, ca-ci averea loru e prapadita, casele loru sunt arse, vitele li s'au prapaditu si haremulu loru se afla prin prapastii si prin locurile cele mai neamblate. Acesti ómeni nu afla asia curéndu ocaziune de a aruacá armele din mana. Ei póta resbelu pe furis de alungulu linielor, pe unde espedamu noi armata nóstra, cu atatu mai vertosu, ca-ci nutrescu speranti'a magulitória. ca catu de curéndu va veni érn'a, aliatulu loru.“

Estragemu dintr'o scrisóre interesanta adresata diuariului „Közvélemény“ dela Banialuc'a 23 Sept. urmatóriele: . . Cumu mi se pare este menirea nóstra — buna séu rea, Ddiu scie — de a pazi Banialuc'a. Missiunea acést'a nicidecumu gloriósa nu ne aduce decatu chinuri nespuse, ca-ci atacurile dela 14 si 15 ne au dovedit, ca in linistea, ce se pare ca domnesce giuru impregiuru, nu ne potemu increde, si ca poporul acést'a va intrebuintia ocaziunea cea mai de aprópe, spre a-si resbuná de noi. Deocamdata stam necontenitu cu arm'a in mana si facemu excursiuni mai mici in giuru cu scopu de a desarmá poporatiunea. Pana acuma amu confiscatu vreo 4—500 pusci de sistemulu nou Henry, Martini si Snyder, afara de aceste inse numai nescé pusci vechi cu cremene si iatagane, cu totulu póte vreo 10,000 bucati. Eu credu inse, ca bosniacii au ascunsu armele cele mai bune dinaintea nóstra si ca le voru intrebuintia inca in contra nóstra. Unu astfelu de bosniacu e unu adeveratu arsenalu. Pe spinare isi póta puse'a, la breu are doue pistóle si unu iataganu, ear' de o lature sabi'a. Si tôte cutitele astea sunt atatu de tare ascutite, incatu te pune la mirare. Bosniaculu tiene nespuse de multu la armele sale, si déca selbataci'a s'a nu l'ar' seduce a comite crudimi, ar' trebui se'lu consideri de erou.

Potu se 'ti impartasiescu si unu esemplu de cavalerismu. In 14 l. c. 4 companii ale regimentulu nostru au fostu tramise la Sanski-Most. Klinici era atunci incungiuratu si noi aveamu misiunea de a desarmá cetatea si a nu lasá, cá insurgentii se se retraga in valea Sanei. Proprietariulu dela Sanski-Most, Beiulu Cekici a fostu comandantulu insurgentiloru in Kliuci. Cetatea cumu se scie a fostu luata in 14 si 15, insurgentii inse scapara, fara cá trupele nóstre se aiba macaru idea in ce parte. Dupa cateva dile primí colonelulu nostru dela Beiulu Cekici o scrisóre, in care acesta ilu róga, se-i crutie famili'a. Vedu — scrie Beiulu — ca lupt'a este fara folosu; dér' eu am fostu acela, care a provocatn pe toti din giuru la resistentia, si am datu cuventulu tuturoru, cari 'mi-au urmatu, ca nu-i voi parasi niciodata; dér' nu potu se predau armele, ei sunt decisu a luptá pana ce va mai trai unulu din aceia, pe cari i-amu chiamatu la lupta. — Scrisórea acést'a contine ore care cavalerismu. Dreptu ca acést'a nobila insusire nu impedece pe insurgenti, cá ocazialminte soldatiloru nostri, pe cari ii prindu, se le taie urechile, nasurile séu chiaru si capulu. Noi corespunditoriu cu acést'a amu primitu deja ordinulu de a nu face prizonieri; care va se dica: pe ori-care ilu prindemu cu arm'a in mana, ilu si espedamu in cealalta lume. Esceptiune facemu numai cu militarii regulari; Nizamii sunt tractati cá prizonieri de resbelu, toti ceilalti cá nescé banditi. Credu, ca insurectiunei o se-i damu de capu in curendu; ce-o se se in temple mai departe nimeni nu scie, chiaru si militarii superiori sunt cu capetele plecate, ca-ci nici ei nu sciu pentru ce ne luptamu. Institutiunile turcesci nu se potrivescu nicidecumu cu ideile nostre europene si tu le sustienemu. Altfelu procedu rusii in Bulgari'a. Déca este, cá tiér'a se fia a nóstra trebuie se intrebuintiamu si midiolóce,

cari ducu la scopu. Astadi stam inaintea unui caos adeveratu. Pe generatiunea crestiua de astadi nu poti contá multu, ea sta pe nivelulu fierelor selbaticé; ea este sbenta de ide'a, ca de aci incolo turculu va fi „Rai'a“ si ei domnii. Pana va cresce inse o noua generatiune cu alte principii voru trece vre-o cateva diecenii.“ —

Din Livno 29 Sept. se scrie: Gener. duce de Württemberg si-a asediatu cuartirulu generalu in monastirea Goric'a. Generalulu archiduce Ioanu a fostu numitu comandantulu cetatii Livno. Insurectiunea in Livno a fosu condusa de Beiulu Mohamed Kurbaci Busaltja si de unu altu turcu fanaticu Ag'a Cismicu. Terorismulu, ce l'au eserceatu acesti doi conducétori asupra soldatiloru (nizami) si a poporatiunei turcesci, a fostu infrirosiatu. Celu ce nu voiea se se bata, fú masacratu. Ag'a Cismicu omorá pe renitenti cu man'a s'a propria; inca in dilele ultime a datu ordinu, cá chrestinii, ce treceau pe la Livno, se fia omoriti si jafuiti. In 26 l. tr. a facutu in persóna o recunóscere spre sudu dela Livno; ajungédu in distantia numai de vreo 700 pasi dela statulu majoru alu primei brigade a impuscatu asupra lui o patrula, calulu lui a fostu omoritu si elu insusi greu ranitu, asia, incatu numai cu mare greu a scapatu de acolo. Amaratiunea intre poporatiunea chrestina pentru terorizarile din partea comandantiloru turci este enorma; chrestinii voieau se'si resbune jafuindu si ardiendu casele turciloru si trupele austriace cu poterea au trebuitu se-i retiena dela acést'a.“

Din Belgradu 2 Oct. se telegraféza fóieli „Pol. Corr.“: Mai multu de 4000 insurgenti cu arme si munitiuni trecura in Serbi'a, fugindu de trupele austriace, si fura acolo desarmati si internati; intre ei se afla doue pasiale, 200 de bei, unu batalionu intregu de nizami, trei tunuri Krupp si cateva mii de pusci de sistemulu nou, multi cai, provisiuni si munitiune. Mai pe fiecare di trecu mici bande de insurgenti turci cu femeile, cu copii si averea loru peste fruntari'a serbéca. — Totu din Belgradu se anuncia, ca consululu austro-ungaru de acolo, principele Wrede, a multiamitu guvernulu serbescu in termini fórte caldurosi pentru leal'a si corect'a s'a atitudine in totu timpulu ocupatiunei. Se desminte scirea, ca Austro-Ungari'a ar' fi propusu Serbiei, cá se inchiaie cu ea o conventiune pentru trecerea armatei.

Program'a gimnasiului romanu din Naseudu.

(Urmare si fine.)

Program'a de fačia este a IX-a si póta titulu: „Program'a gimnasiului superiore romanu gr.-cat. din Naseudu dimpreuna cu datele statistice dela scól'a normala si de fetitie romane gr.-cat. din Naseudu, dela scól'a normala romana gr.-cat. din Monoru, dela scól'a normala romana greco-orientala din Borgo-Prundu si dela scólele triviale romane greco-catolice din Sangiorgiu, Telciu si Zagra pe anulu scolasticu 1877/S.“ — Dupa disertatiune venu scirile scolare, impartasite de directorele Paulu Tanco, din cari estragemu urmatóiele:

A. Statulu personalu alu corpulu professoralu. — La gimnasiu au functionatu in anulu 1877/8 cu totulu 13 professori gimnasiali si unulu de desemnu si de caligrafia. Dr. N. Maieru catechetu gr.-or. fiindu numitu professoru la institutulu teologicu-pedagogigu din Sibiu se inlocui prin Pavelu Besia cá professoru provisoriu de religiunea gr.-or. Ionu Lupóe fú numitu professoru suplinte la gimnasiu, spre completarea statulu personalu alu corpulu professoralu.

B. Planulu de invetiamentu, din care se vede ce studii, cate ore pe septemana, de ce professori, dupa ce manuale si catu materialu s'a propusu in fiecare clasa in decursulu anulu scolasticu. Limb'a de propunere a fostu cea romana.

C. Mediulócele de invetiamentu: a) Bibliotec'a gimnasiala s'a inmultitu in decursulu anulu cu 11 opuri si 2 scrieri periodice. b) Bibliotec'a junimii studióse, s'a inmultitu cu 59 opuri. —

D. Fundatiuni gimnasiali: a) fondulu pentru ajutorarea scolariiloru, candu se bolnavescu. Perceptiunile acestui fondu facu 1117 fl. 77 cr, ear' erogatiunile facu 220 fl. 91 cr. prin urmare fondulu cu finea anulu 1877/8 are unu capitalu de 896 fl. 86 cr. b) fondulu bibliotecai junimei studióse cu finea anulu scolasticu a avutu

perceptiuni 629 fl. 89 cr. ér' erogatiunile facu 150 fl. 02 cr. Subtragédu-se erogatiunile din perceptiuni starea fondulu cu finea anulu 1877/8 face 479 fl. 87 cr. c) fondulu pentru recuise si materialu de desemnu face perceptiuni 429 fl. erogatiuni 355 fl. 72 cr. Remanu 73 fl. 28 cr.

Din fondulu centralu scolasticu s'au impartitu studentiloru 1195 fl. si s'au cumperatu carti de 410 fl. v. a. pentru studenti.

Ajutóriele din fondulu centralu scolasticu s'au datu numai la fiii de fosti granitari, afara de aceste s'au provediutu cu stipendii trei studenti, unulu din fundatiunea Franciscu-Iosefiana si doi din cea Alutaniana.

In gimnasiu au fostu in decursulu anulu 177 scolari, din cari au muritu 2 si 6 au parasitu scól'a asiadéra la finea anulu au fostu 169, carii se impartu dupa religiune: 130 greco-catolici, 37 greco-orientali, 2 romano-catolici; dupa starea civila a parintiloru: 44 fii de inteliginti; 101 de economi, 2 de industriasi, 22 de ampoiati privati. Promovati au fostu 134, repetenti 35. — Ce limbi vorbescu: romanesce: 149 romanesce si nemtiesce 9; romanesce si maghiarcesce 3, rom. magh. 8; rom. germ., polacesce 1. — La esamenulu de maturitate s'au insinuatu 11 scolari facédu esamenulu oralu sub presidiulu consiliariulu regiu si directoru scolasticu supremu alu Transilvanii Alesandru Páll, in presinti'a delegatulu maritulu consistoriu si in presinti'a secretariulu fonduriloru scolare. Din 11 insi 2 s'au dechiaratu maturi cu lauda, 5 maturi, 3 rite maturi si unulu s'a respinsu dintr'unu studiu pe trei luni.

Scolarii, cari aspiréza a fi primiti in prima gimnasiala au se documenteze. 1 ca au implinitu alu 9-lea anu alu etatii, 2. printr'unu esamenu de primire se documenteze din limb'a romana: securitate si fundamentu in cetirea inteligibila si fluida, cunoscinti'a formelor gramaticali, si propusetiuniloru simple, amplificate si compuse. Din limb'a germana si maghiara: Cetitulu cu precisiune si fluiditate. Din aritmetica: Cele patru operatiuni fundamentali cu numeri intregi, frangeri comune si decimale. Acestu esamenu obliga fara esceptiune pe fiecare scolariu aspirante de clas'a prima.

La scól'a normala (elementara) sunt 6 invetiatori si unu catechetu. La scól'a de fete sunt dóue invetiatoresce si patru invetiatori aplicati dela scól'a de baieti. — La scól'a din Monoru sunt 5 invetiatori, in Borgo-Prundu sunt 5 invetiatori, in Sangeorgiu sunt 6 invetiatori, la scól'a triviala in Telciu sunt 4 invetiatori, in Zagra la scól'a triviala sunt 4 invetiatori.

La scól'a normala din Naseudu au fostu 182 scolari, dintre cari 165 romani, 15 germani si 13 israeliti, dintre cari 42 eminenti, 112 cu prima, 19 secundisti, ér' neesaminati 10. — In scól'a normala din Monoru au fostu baieti 64, dintre cari 28 eminenti, 24 primani, 12 secundani. — La scól'a normala din Borgo-Prundu au fostu 84 scolari, din cari 31 eminenti, 25 primani, 26 secundani si 2 tertiani. — La scól'a poporala triviala din Sangeorgiu au fostu 118, din cari 25 eminenti, 55 primani, 38 secundani. — La scól'a triviala din Telciu au fostu la inceputulu anulu scolasticu 168 si la fine 76 scolari, au parasitu scól'a in decursulu anulu 92 scolari, din cei remasi au fostu 21 eminenti, 25 primani, 29 secundani si unu tertianu. — In fine la scól'a triviala din Zagra au fostu 117 si au remasu pana la fine 76 scolari, au parasitu scól'a 41, din cea 33 au fostu eminenti, 23 primani, 12 secundani, 6 tertiani, 2 neesaminati.

Datele, cate le amu estrasu din program'a presenta, ne infaçiosiéza o icóna destule de vana despre starea invetiamentulu superioru si inferioru in fostulu districtu alu Naseudulu. Din ele se vede, ca in gimnasiu au fostu 169 scolari in anulu acesta, pre candu in anulu trecut, cumu aréta program'a respectiva, au fostu numai 159, de unde urméza, ca estu-anu s'a sporitu numerulu cu 10 scolari. Gimnasiulu naseudeanu, ar' fi cercetatu si mai bine, déca n'ar' fi prea la o parte, ca poteri didactice are destulu de harnice. Ar' fi cu multu mai impopulatu si din acea impregiurare, ca scolarii nu platescu didactru, dér' situatiunea topografica impedece pe multi de a merge la Naseudu. Comitétulu fonduriloru inca vedemu, ca si pune tóta siliinti'a, cá se redice gimnasiulu acést'a, provediéndulu cu tôte recerintiele si ajutorindu studentii cu sume considerabile, pentru cá se póta studí.

